

בעקבות משבר הקורונה מעל חצי מיליון מובטלים חדשים בישראל, מצב הכרחי
או תוצאה של מדיניות כלכלית ותפיסה חברתית?

מערך שיעור בנושא: משבר הקורונה והפגיעה בזכויות עובדים

מתאים לכיתות חטיבת הביניים ותיכון

כתבה: שרון פרליון, מורה בבית הספר הניסויי ארגנטינה, ירושלים ואקטיביסטית ז"א

אילוסטרציה: Yoav Lerman: CC BY-NC-SA 2.0

רקע

בעקבות מגפת הקורונה, מעל חצי מיליון מובטלים חדשים בישראל. התפשטות מגפת הקורונה
מציבה אתגרים מורכבים לכלכלה ולתעסוקה: קצב הנרשמים כמובטלים ודורשי עבודה הולך
וגדל מדי יום ואתרי שירותי התעסוקה לא עומדים בעומסים הקיצוניים של האנשים, הנזקקים
להשלמת הכנסה כדי לשרוד את המשבר.

צמצום הפעילות במשק בעקבות התפשטות נגיף הקורונה, יפגע במקורות הכנסה, ורבים יאבדו
את משרתם. המשבר מעלה שאלות עקרוניות וחשובות באשר לתמיכת המדינה באזרחים
שאינם עובדים. בנושאים אלו תעסוק העבודה שלפניכם.

צפו בסרטון כאן

ענו על השאלות בעקבות הצפייה:

1. בסרטון מתוארת תמונת מצב קשה של העובדים בישראל. תארו מהם הקשיים העיקריים אתם נאלצים העובדים להתמודד כעת? מהם הפתרונות שעולים בסרטון כדי להתמודד עם המצב החדש שנכפה על המשק? האם ההטבות וההקלות השונות פותרות את המצב?
2. אלו ענפים לדעתכם נפגעים בצורה הקשה ביותר? מדוע? האם לדעתכם ישנם ענפים שבהם ישנו רווח בעקבות המשבר? (ניתן להתייעץ ולחפש באינטרנט מי מרוויח מהקורונה).

קראו את שני מאמרי הדעה שלפניכם וענו על השאלות:

המאמר המלא כאן

"המלחמה באדם העובד : תוך מחטף לא חוקתי וללא פיקוח פרלמנטרי, כך מנצח משרד האוצר על הפרטת המאבק במגפת הקורונה והפקרת הציבור בישראל".

מאת: יובל אילון

תקציר ועיבוד עקרי הדברים:

מבעד לערפל של המאבק בקורונה, הולכת ומתבהרת תמונה קשה, תמונת מלחמה באדם העובד, במקומות של העסקים העצמאיים הקטנים, בסקטור הציבורי (למשל מורים) בחלשים ובמוחלשים.

ממשלת ישראל מנצלת את המשבר, את הפחד ואת הרצון של כולם לגלות אחריות, ומוציאה לפועל מדיניות כלכלית וחברתית שאין לה כמעט אח ורע בעולם המפותח. בעוד מדינות רבות נחלצות לעזרת התושבים וממלאות במידות שונות ובאופנים שונים את תפקידן בחלוקה הוגנת של הנטל והגנה על האוכלוסיות החלשות, ואף נוקטות במגוון צעדים מרחיקי לכת כגון תשלום מלא למי שנשארים בבידוד או מאבדים את מקורות ההכנסה שלהם, בישראל מוביל האוצר על הפרטת המאבק במגפה ועל הפקרת הציבור, ועושה זאת במחטף לא חוקתי בלי שום פיקוח פרלמנטארי ואפילו ממשלתי.

אפשר לסכם את המדיניות כך: המשק הפרטי ממשיך לעבוד בניגוד להמלצות משרד הבריאות, עובדים ועצמאים שנפגעו כלכלית מופקרים לגורלם ונאלצים לפשוט רגל, הסקטור הציבורי מותקף ובעצם מפוטר או יוצא לחלת (חופשה ללא תשלום), והאוצר (מי שאחראי על חלוקת התקציבים במדינה), נאבק בכל הכוח לבלום כל שקל והעברת כספים להם זקוקה מערכת

הבריאות. זאת כדי להגן על הציבור בכללותו ובעיקר על קשישים ואוכלוסיות אחרות בסיכון – אולי האוצר חושש שמא ההוצאה הציבורית שעמל שנים כה רבות לקצץ תגדל חלילה.

כבר נכתב לא מעט על הצורך ברשת ביטחון לעובדים ולעצמאים ועל חוסר הנכונות של המדינה להתערב בחלוקת הנטל. לא צריך להיות סוציאליסט (מי שדוגל במדיניות כלכלית שוויונית שבה לא יתקיימו הבדלי מעמדות בין עשירים לעניים) בשום מובן כדי להבין שיש לחלק באמצעות מיסוי את הנטל באופן הוגן וצודק ככל שניתן. מה שמונע זאת כעת הוא רק תפיסה שמתנגדת עקרונית לכל התערבות של המדינה בכל מצב, ומשום מה לא מזהה את הפסול בכך שבעיקר הנזק יישאו עובדים זמניים, עובדי שעה, שכירים ובעלי עסקים קטנים.

האוצר גם יצא נגד המלצות משרד הבריאות. החלטת האוצר הביאה להזנחת השירות הציבורי בכלל ומערכת הבריאות בפרט – למרות אזהרות חוזרות ונשנות על מצב המעבדות, על מחסור חמור במיטות ובצוות ובציוד ועל תפוסה מלאה בבתי החולים גם בשגרה – ממשיכה בימים אלה ממש להתנגד ליישום צעדים אשר יסייעו להגן על האוכלוסיות הפגיעות למחלה.

בנוסף לדברים הללו, מאות אלפי עובדים מהסקטור הציבורי הוצאו לחל"ת (חופשה ללא תשלום). היום גם נדרש במפגיע מהמורות להפסיק ללמד מהבית ולהיות בקשר עם הכיתות, כדי לוודא שלא תעזנה לבקש תמורה כלשהי אחר כך. הרושם שיש לרבים הוא שמדובר בצעד הכרחי, זמני וקצר מועד, והעובדים יחזרו לעבודה בעתיד הקרוב כאשר תהיה חזרה לשגרה. נזכיר שוב שהצעד אינו הכרחי – ההתעקשות למנוע הגדלה של ההוצאה הציבורית גם במצב הזה היא הפקרות, לא אחריות. נזכיר גם שהשארית עובדים בבית אינה "חופשה", ואסור לקבל את העמדה שחרדה ולא מוכנה לשלם למי שנמנע ממנו להגיע לעבודה, כאילו מדובר במכונות להשכיר, ולא בעובדים שהם בני אדם.

נוצרת כאן מציאות חדשה. המשמעות של סך המהלכים – מה שנעשה ונמה שלא נעשה – היא כניסה של אלפי משקי בית לחובות, צמצום הסקטור הציבורי ופגיעה קשה בעובדי הציבור. מי שחולם ש"האסימון ייפול" ושהמשבר יבהיר למקבלי ההחלטות את הצורך במערכות ציבוריות מתוקצבות היטב ומתפקדות, ואת חשיבותם של עובדים מקצועיים ומסורים, עשוי לגלות כי איחר את הרכבת.

המאמר המלא כאן

"ברכות, קבענו שיא בהפקרות קפיטליסטית: הקורונה שכנעה אפילו את אירופה וארה"ב לשפוך מיליארדים על שכירים ועצמאים. ואצלנו? מיליון איש נזרקו לכלבים. איפה הגז? והרזרבות מביטוח לאומי?"

מאת: צור שיזף

תקציר ועיבוד עיקרי הדברים:

במהלך הופעותיו בטלוויזיה נופף בנימין נתניהו בממחטה שאותה הציג ככלי שיעזור להילחם במגפת הקורונה. כשאין כנסת וועדות ממשלה מתפקדות, הוא שכח שהטישו לא יכול לכסות את הכול. בטח לא מיליוני מובטלים, חל"טיסטים (כאלו שיצאו לחופשה ללא תשלום) בעל כורחם, עובדים שמשכורתם נפגעה ועסקים מושבתיים. גם לא את המסחר התקוע ואת ההתמוטטות הצפויה של רוב שכבות החברה.

מדינת ישראל הגיעה לא מוכנה למשבר הקורונה בשני היבטים. הראשון הוא מבחינת מערכת הבריאות: לא רק בגלל מחסור בבדיקות ובציוד, אלא גם כי היא הוזנחה לאורך שנים, כולל בעשור שבו נתניהו מכהן. חסרים בתי חולים, מיטות אשפוז, רופאים ואחיות. מספר הפקולטות לרפואה ומספר הסטודנטים מוגבלים על ידי המדינה, שבמקום לעודד את הלימודים - מטילה את מימון הרופאים העתידיים על ההורים ששולחים את ילדיהם לאוניברסיטאות באירופה.

אבל מעבר לזה, המדיניות הכלכלית-חברתית שהממשלה הנהיגה במשבר היא קיצונית ואכזרית ברמת האזרח, וקטלנית ברמת המיתון העמוק שמתחולל. בשום מקום בעולם נגוע הקורונה, לא בוצעה הוצאה פראית וסיטונאית שכזו של עובדים לחופשה ללא תשלום. בשום מקום בעולם לא הייתה התעלמות כה חריפה מבעיות העסקים והעצמאים הקטנים.

בכל רחבי אירופה הקצו ממשלות מאות מיליארדי יורו למי שנאלץ להיות מובטל מבלי שרצה והנהיגו הגנות נרחבות לעובדים ולמשק. אפילו באיטליה הקורסת, מדינה לקראת פשיטת רגל, נפרשה רשת ביטחון סוציאלית רחבה. נאסר על פיטורין של עובדים, וניתנו מענקים חודשיים לעצמאיים מובטלים. בנוסף, מימון שמרטפות למשפחות ופטור חלקי ממשכנתאות וממיסים לעצמאים.

ואיטליה היא רק דוגמה. גרמניה יזמה סבסוד בהיקף אדיר לבעלי עסקים קטנים ותוכניות לעזרה כלכלית כבר יצאו לפועל בבריטניה וצרפת. בארצות הברית, הנשיא טרמפ, הוציא טריליוני דולרים על מנת לחלק לאמריקאים חבילות סיוע.

ובישראל? תוך שבוע התאפשר לזרוק לכלבים 600 אלף עובדים, ועד סוף החודש יהיו מיליון כאלה. רבע משוק התעסוקה הישראלי. המוח לא תופס את המספרים.

מה יכולים לעשות ממשלת ישראל והעומד הזמני בראשה? בשלב ראשון את הפעולה המתבקשת: עצירת תשלומי מסים, חשבונות החשמל והמים, ולשלם את משכורות היושבים בבתיים כאילו היום הוא יום פקודה. הוא אכן יום פקודה. בשביל זה יש מדינה. בשביל זה נצברות רזרבות בביטוח הלאומי שאותן אסור לאוצר לחמוס בימים כאלו.

ויש עוד רזרבה גדולה שמשום מה לא מדברים עליה. הגז. או ליתר דיוק, הכסף הרב שמרוויחות חברות הגז על חשבוננו. האם לא הבטיח נתניהו מאות מיליארדים שייטיבו עם הציבור? זה הזמן להשתמש בכסף הזה!

יתכבד ראש הממשלה ויראה מנהיגות: הוא צריך להודיע שבשעת חירום זו אזרחי ישראל הקורסים יותר חשובים מהרווחים של יצחק תשובה ונובל אנרג'י (משפחות ששולטות במשק הישראלי ולהן השקעות ורווחים רבים מהגז הטבעי שמצוי במדינה), ושהוא משתמש בכסף על מנת להציל את המדינה מהמשבר הכלכלי שמאיים לבלוע אותנו. כך צריך לעשות עם הכסף מכל משאבי הטבע - בים התיכון, בים המלח ובנגב.

הצחקתי את עצמי. מה בפועל עשה נתניהו בחסות רעש תופי הטאם-טאם, ההצגה היומית והטישו? משרד האוצר מקדם מהלך להעברת כ-300 מיליון שקל מכספי הציבור לסבסוד צינור גז, שישרת את המונופול הפרטי של תשובה, נובל, מימון ורציו, ללא דיון אמיתי בחיוניות המהלך וללא שימוע ציבורי. כי אין כנסת ואין ממשלה. על שפת התהום ממשיכה מדינת ישראל לכרות את הקיר המתפורר שמחזיק את אזרחיה.

שאלות בעקבות קריאת שני המאמרים:

1. שני המאמרים שלפנינו עוסקים בנושא התעסוקתי סביב משבר הקורונה. מהי הטענה המרכזית העולה בשניהם?
2. כיצד מתארים המאמרים את המצב התעסוקתי והעובדים במשק, חלוקת הנטל ומערכת הבריאות.
3. מהם הפתרונות שמציעים המאמרים? מה דעתכם על פתרונות אלו?
4. מדוע לדעתכם המדינה איננה מתערבת בנעשה במשק ואיננה מעניקה סיוע לעובדים המפוטרים והיוצאים לחופשה ללא תשלום?

נספח א' כלכלת הקורונה

"אי אפשר לסבן את המשק", מאת: יונתן קירשנבאום

יו"ר ההסתדרות במכתב לראש הממשלה: "זה הזמן להזרים כסף. כעת תורך."

"ישראל מצליחה להקדים את כולם בנושא הבריאות, אבל נגררת הרחק מאחור בטיפול הכלכלי" כתב ארנון בר-דוד (יושב ראש ההסתדרות העובדים) לנתניהו, וציין כי ישראל היחידה שעוד לא הזרימה כסף למשק.

"זה הזמן להזרים כספים ולשחרר את חבילות החילוץ לעסקים" – כך כתב יו"ר ההסתדרות ארנון בר-דוד במכתב שנשלח לפני זמן קצר לראש הממשלה בנימין נתניהו. במכתב קורא יו"ר ההסתדרות קורא לרה"מ לקחת מנהיגות כלכלית ולהרגיע את המשק.

יו"ר ההסתדרות ציין כי: "בהשוואה לעולם, מדינת ישראל מצליחה להקדים את כולם בכמה צעדים בנושא הבריאותי אבל נגררת הרחק מאחור בטיפול הכלכלי במשבר". עוד מזהיר יו"ר ההסתדרות כי ללא שינוי בגישה הכלכלית לנושא: "נהיה עדים לאפקט דומינו כלכלי שיתגלגל לפתח ביתה של כל משפחה בארץ. המשאבים שהמדינה מנסה לחסוך על גבם של עסקים במצוקה, היא תיאלץ להשקיע אחר כך בתשלום למובטלים ובשיקום של משק במיתון מתמשך."

במכתבו, בר-דוד מותח ביקורת על כך ש"מדינת ישראל נותרה המדינה היחידה בעולם המערבי שמסרבת להזרים כסף חי להבטחת עתיד המשק". יו"ר ההסתדרות דורש כי "כל עסק שהייתה פגיעה של חמישים אחוז ומעלה ברווחים שלו, לעומת התקופה המקבילה אשתקד, חייב לקבל כסף ללא דיחוי כדי שיהיה לו סיכוי לשרוד."

"מאות אלפי עובדים נשלחו הביתה לחל"ת וללא הזרמת כספים מיידית למגזר העסקי, לא יהיו להם מקומות עבודה לחזור אליהם", כתב יו"ר ההסתדרות. "ההיגיינה חשובה כדי למנוע את התפשטות הנגיף אבל אי אפשר להמשיך לסבן את המשק כדי להיחלץ מהמשבר."

"ההסתדרות והעובדים נכנסו מתחת לאלונקה", כתב בר-דוד. "המאבק בהתפשטות הנגיף מעמת אותנו עם הגבלות משמעותיות ועם נסיבות שחייבו את כולנו להתגייס. התגייסנו, וכעת תורך".

נספח ב' [ריכוז מידע על זכויות עובדים, מעסיקים, צרכנים ועוד בהקשר של נגיף הקורונה](#)
[באתר "כל זכות"](#)